

VÄRDEBESKRIVNING**Område av riksintresse för naturvård i Västra Götalands län****Datum:** 2022-11-09**Områdesnummer:** NRO 14 148**Områdesnamn:** Säveån, Nääs, Öjared och Aspen**Kommun:** Lerum och Partille**Kartblad:** 7B SO**Area:** 2511 ha**Naturgeografisk region:** 21b Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap. Södra Västergötlands sprickdalsområde**Kust/havsregion:** -**Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Huvudavrinningsområde 108 Göta Älv**Agrara kulturlandskapsregioner:** -**Landskapsform:** Sprickdalslandskap**Riksvärde:**

Landskapstyp	Naturtyp	Vegetationstyp	Arter	Geologi
Vattendrag, Sjö			Fauna	
	Ädellövskog		Fauna	

Värdebeskrivning: Stora delar av området ingår i EU:s nätverk Natura 2000 och är således av europeiskt intresse när det gäller bevarandet av växt- och djurarter knutna till vissa typer av vattendrag och ädellövskogar.

Vattendrag

Säveån, Aspen, Nääs och Öjared utgör ett område med stor artrikedom som är starkt kopplad till vattenmiljöerna. Säveån och Brodalsälven hyser viktiga lek- och uppväxtområde för lax och havsöring. Enligt genetiska studier på lax i Göta älvs vattensystem konstateras att Säveålxaxen utgör ett åtskilt bestånd och kan betraktas som genetiskt ursprungligt och som anpassats till Säveåns förhållanden under tusentals år. Beståndet bedöms dock vara betydligt mindre än vad potentialen medger. "Säveålxax" kan få stor betydelse som genbank för framtida utsättningsföretag i andra vattendrag. Hotade eller listade fiskarter såsom havsnejonöga, flodnejonöga, stensimpa, ål och asp finns också i Säveåns system.

Vattensystemet utgör också en värdefull miljö för fågelfaunan, inte minst kungsfiskare som är en rödlistad art och är upptagen som skyddsvärd i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv (79/409/EEG). Kungsfiskaren observeras regelbundet i Sävån, året runt, även under häckningstid. Kungsfiskaren häckar i branta sand- och jordbankar, gärna i direkt anslutning till Sävån. Den är beroende av åns gröna närmiljöer med träd och buskar som hänger ut över vattnet. Träden ger skydd och samtidigt en bra utsiktsplats där kungsfiskaren kan sitta och spana efter småfisk och vatteninsekter. Strömstare och forsärla är andra särskilt värdefulla fågelarter som har en stark koppling till denna livsmiljö.

Sävåns naturliga dynamik och egenskaper är beroende av att dess vattenbiotoper, stränder och närmiljö fortsatt får omges av en fri utveckling med rasbranter och trädöverhäng. Naturliga omgivningar med strandskog/svämskog, våtmarker och mader behövs för att upprätthålla livsmiljöer, vattenkvalitet och näringsomsättning av vattendraget och berörda sjöar. Strandskogen är viktig för beskuggning av åns strandnära partier och för tillgången på substrat i form av nedfallande material och död ved i eller i anslutning till vattendraget. I låglänta delar och på finkorniga jordar. Där ån tillåts att meandra består närmiljön av omväxlande erosions och sedimentationspartier med regelbundet blottlagd jord samt förekomst av branta strandbrinkar.

Lövskogar

Kulturlandskapet runt Nääs och Öjared på halvön mellan Mjörn och Sävelången återspeglar en kontinuerlig kolonisationshistoria från yngre stenålder och framåt. Nääs och Öjared ingår i en större lövskogstrakt runt Mjörn som bedömts tillhöra de värdefullaste i Sverige. Naturvärdena i området är i hög grad knutna till lövskogsmiljöerna. Den speciella fauna som är bunden till de gamla grova ekarna i området har visat sig vara unik i ett europeiskt perspektiv. Bland annat förekommer läderbaggen, som är prioriterad art i art- och habitatdirektivet. Nääs ekhagar har till delats medel ur EU:s LIFE-fond för restaurering och är skyddat som naturreservat. Många av lövskogarna på Öjared omfattas av naturvårdsavtal.

Sävåns stränder mellan Sävelången och Aspen präglas av klibbalskog och blandlövskog med inslag av ädellöv. I vissa avsnitt finns bara en smal lövbård, men på vissa håll bildar lövskog hela bestånd. Floran är rik med förekomst av bland annat skogsbingel, strutbräken, storrams och lunglav.

I branterna öster om Rådjursviken på Aspens norra strand finns en lindskog, en skogstyp som är ovanlig i regionen.

Slutningarna söder om Aspen präglas av ett odlingslandskap med betespräglade lövskogar som växlar med små öppna åkermarker. I västra delen finns en förekomst av brynia, en mossa som är rödlistad. I Hulans naturreservat nära Aspens station finns grovvuxen ekskog med förekomst av läderbagge, vilken är en prioriterad art i art- och habitatdirektivet.

I Bokedalens naturreservat väster om Aspen finns ett flertal olika ädellövskogstyper. Av särskilt intresse är bestånd dominerade av äldre bok, allé- och parkträd runt herrgården samt trädbevuxna hagmarker. I bokskogen finns en

rik lundflora som lundstjärnblomma, strutbräken och nästrot. I området förekommer såväl mindre hackspett som gröngöling och spillkråka.

Fauna

I Sävån finns, utöver den genetiskt unika Sävåalaxen, rödlistade eller sällsynta arter som havsnejonöga, flodnejonöga, stensimpa, ål och asp samt kungsfiskare. Ädellövskogarna – särskilt ekhagarna - hyser en särskilt rik evertebratfauna med många rödlistade arter som läderbagge, men även ett antal rödlistade fågelarter. Även hasselsnok har noterats.

Huvudkriterier: C, D

Förutsättningar för bevarande: Stora delar av riksintresset är tätortsnära där stora och många exploateringar har skett under en lång tid. Exploateringar inom området bör minimeras och de exploateringar som sker ska anpassas till områdets förutsättningar i förhållande till riksintressets värden. Att behålla områdets gröna infrastruktur med ett varierande landskap med naturliga miljöer ska eftersträvas.

God vattenkvalitet är avgörande för många av Sävåns typiska arter. Sävån, precis som andra vattendrag i regionen, är normalt näringsfattiga i de övre delarna och mer näringsrika i de nedre. Inom ramen för naturtypen förekommer dock flera olika vattenkemiska förhållanden. Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är att god eller hög ekologisk status uppnås eller bibehålls. Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt eftersom dessa indikerar att vattendraget upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner. Långsiktigt livskraftiga bestånd av de typiska arterna förutsätter en för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.

Sävån är påverkade av regering, fragmentering, påverkade närmiljöer, miljögifter och förekomst av främmande arter. Förhållanden avseende vattenföring, flödesdynamik och vattenkvalitet bör bibehållas eller förbättras medan effekterna av fragmentering och annan fysisk påverkan minimeras. Sävån är i fortsatt behov av restaurering.

Följande strukturer, funktioner och habitat är viktiga för de värden som konstituerar riksintresset:

- Konnektivitet (fria vandringsvägar och flöde) i vattendraget och anslutande vattensystem.
- Naturliga vattenståndsfluktuationer och flöden.
- Strandzoner med naturliga erosions- och sedimentationsprocesser.
- Kontinuitet i närmiljön (hydrologi, luftfuktighet, substrattillgång mm) med fungerande buffertzoner.
- God vattenkvalitet.
- Grunda hårdbottnar med snabbt rinnande vatten

För att ädellövskogarnas värden ska bestå får de inte utsättas för exploatering eller ordinärt skogsbruk. Exploatering eller ändrad markanvändning kan påtagligt skada värdena även om de förläggs utanför ädellövbestånden. Evertebratfaunan

är känslig för fragmentering av landskapet. Naturvärdena är beroende av en kontinuerlig naturvårdsanpassad hävd av träd-, busk- och fåltskikt.

Åtgärder och verksamheter som kan påverka riksintresset negativt

a) åtgärder och verksamheter som regleras enligt lagstiftning kopplad till 3 kap miljöbalken:

- Säveån: kulvertering, förändringar av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, dämning, rensning, reglering, vattenbruk (prövning mot strandskydd och i vissa fall reservat), skogsavverkning utmed vattendraget (naturreservatsföreskrifter), byggande av vägar, framdragande av ledningar i luft, mark eller vatten, bebyggelse i åns närhet (även indirekt genom bland annat dagvattenpåverkan eller behov av stabiliseringsåtgärder i strandområdet).

- Ädellövskogarna: exploatering för bebyggelse eller anläggningar, vägdragningar, framdragande av mark- eller luftledningar, skogsplantering eller energiskogs-/julgransodling på angränsande jordbruksmark.

b) åtgärder och verksamheter som inte direkt kan påverkas genom 3 kap MB: Säveån: oavsiktliga utsläpp av föroreningar. Ädellövskogarna: rationellt skogsbruk i de (mindre) delar av ädellövbestånden som inte omfattas av naturreservat eller Natura 2000.

Säkerställande: Inom riksintresseområdet finns strandskydd, landskapsbildsskydd och flertalet naturreservat.

Följande Natura-2000 områden finns inom området:

SE05200083 Säveån nedre delen, SE0530085 Säveåns dalgång, SE0520160 Bokedalen, SE0530090 Aspens station, SE05300070 Nääs ekhagar och SE0530127 Öjared.

Områdets huvuddrag:

Nääs och Öjared

Kulturlandskapet runt Nääs och Öjared mellan sjöarna Mjörn och Sävelången återspeglar en lång kontinuerlig bebyggelseutveckling. Här finns Nääs slott och säteri, med gammal bebyggelse och miljöer. Området är attraktivt för turism och fler olika verksamheter bedrivs inom området. Här finns fornlämningar, ålderdomlig jordbruks-bebyggelse och odlingshistoriskt intressanta lämningar som ger en föreställning om det gamla bondelandskapets sociala miljö och landskapstyper. Närmast Öjareds säteri, Nääs slott och Ekudden är landskapet öppet med omväxlande odlings- och ängsmarker, ekhagar, parkvegetation och alléer. Vid Öjared har anlagts en golfbana. På bland annat utmarken vid Håvaredsås och Österåsen växer mestadels ädellövskog med inslag av botaniskt rika kulturmarker och en varierad lundflora. Vid Slätts kullar dominerar granskogen och vid Söabergens blandskog med ek och tall. Mot Österåsen är ekskogen grov och har en underväxt av hassel och flera krävande örter som exempelvis grönvit nattviol. Andra örter som noterats i lövskogen är lundstjärnblomma, rödblåra, ormbär, skelört och dvärghäxört. Det stora lövinslaget och den växlande sammansättningen på skogen gynnar ett rikt fågelliv. Vid Håvared finns en välbevarad gårdsmiljö och prov på ett ålderdomligt kulturlandskap. I branterna nedanför gården växer lövskog med lundväxter som vårlök och springkorn. Ett rikt varierat djurliv och en vacker

landskapsbild vid Sävelången utgör detta avsnitts främsta värden. Vid Vik finns en liten lund med hässlebrodd, underviol, lundstjärnblomma och hässleklocka. Både här och i omgivningen växer mycket vårört och nunneört. Området hyser en rad mindre vanliga djur och växtarter knutna till lövskog och kulturlandskap, såsom hasselsnok, hasselmus, mindre hackspett, stenknäck och ett stort antal lövträdsberoende lavar. Den västra och södra delen av Sävelången har ett rikt fågelliv. Här häckar bland annat gräsand, knipa, storskrake, småskrake, skäggdopping, smådopping, rörhöna och knölsvan. Området är också en viktig övervintringsplats för flera arter av sjöfåglar.

Säveån

Säveån är ett större naturligt vattendrag, det största av Göta älvs tillflöden nedströms Vänern. Säveåns dalgång tvärr genom de bergsplatåer som sammanbinder småländska högländet med höjdområdena i Bohuslän och Dalsland. Ån med omgivningar är en tätortsnära riksintressant naturmiljö med en unik laxstam som är viktig att bevara för framtidens generationer.

I ett annars mycket exploaterat tätortsområde, utgör ån med närmiljöer en värdefull refug och spridningskorridor för både djur- och växtarter. Det finns en tydlig utmaning i att förena tätortsutveckling med bevarande av de unika naturvärden som ån har att erbjuda. Det är viktigt att vattendraget fortsatt får meandra och omges av en närmiljö med fri utveckling, rasbranter och trädöverhäng samt en omgivning av betade gräsmarksraviner och hagmarker. En naturlig flödesregim är också en viktig förutsättning.

Säveålxax och andra fiskarter

De fiskeribiologiska värdena i ån är mycket stora. Totalt förekommer ett 30-tal olika fiskarter. Åns laxstam betraktas som unik (Säveålxax) och är ett viktigt motiv för naturvårdsintresset kopplat till vattendraget. Hotade eller listade arter såsom havsnejonöga, flodnejonöga, stensimpa, ål och asp finns också i Säveåns system. Öring, strömstare, försärla och kungsfiskar är andra särskilt värdefulla arter som har en stark koppling till habitatet. Bottenfaunan kan betecknas som värdefull med många för fiskbeståndet viktiga sländarter såsom exempelvis åsandslända. Närsaltsmässigt kan Säveån betecknas som måttligt näringsrik och pH-värdet i huvudfåran är relativt normalt, medan vissa biflöden är beroende av kalkning för att den värdefulla akvatiska faunan skall kunna bevaras. Säveålxaxen återkommer varje år till Säveån för att leka. Vid leken i oktober-november, gräver laxhonan ner de befruktade romkornen i bottengruset där de kläcks påföljande vår. Laxungarna stannar 1-3 år i ån innan de vandrar ut till havet. Efter 1-4 år i havet återvänder de för fortplantning. Huvudfåran upp till Floda samt biflödet Brodalsbäcken hyser de viktigaste lek- och uppväxtområdena. År 2013 byggdes ett omlöp, genom en naturliknande fiskväg, vid Hedefors kraftverk. Numer kommer laxen åtminstone upp till Hillefors. Det är möjligt att Hillefors är passerbart för laxen vid gynsamma vattenförhållanden, men för att säkerställa fri vandring behövs en väl fungerande fiskväg på platsen. En sådan skulle innebära att laxen kan ta sig ända upp till Floda och därmed i stort sett tillgängliggöra den absoluta merparten av lek- och uppväxtområden för Säveålxaxen. Säveålxaxen kan betraktas som genetiskt ursprungligt och har anpassats till Säveåns förhållanden under tusentals år. Således har den odlade laxen som finns i Göta älvs vattensystem inte haft någon betydande inverkan på

Säveålxens bevarandevärde. Men det finns flera tecken på att Säveåns laxbestånd har minskat i numerär sedan första halvan av 1900-talet. Dagens smoltproduktion bedöms också ligga långt under sin potentiella nivå. Antalet individer som bildar dagens bestånd av Säveålx framstår dock inte som alarmerande lågt ur ett genetiskt kortsiktigt bevarandeperspektiv. Däremot förefaller beståndet som genetiskt litet ur ett mer långsiktigt perspektiv, även om det är oklart exakt hur stort beståndet behöver vara för att bibehålla sin förmåga till framtida anpassningar. Säveålxens status påverkas inte bara av förutsättningarna i ån. Enligt Internationella havsforskningsrådet (ICES) så är bestånden av Atlantlax starkt påverkade av en försämrad havsöverlevnad. I dagsläget återvänder relativt få lekfiskar från havet trots att det riktade havsfisket efter lax i princip har upphört. Lekfiskarna tycks också vara mindre till storleken än tidigare. Atlantlaxen klassas från och med 2010 som starkt hotad. Beståndssituationen för Säveålxen innebär att alla åtgärder som kan åstadkommas lokalt i vattendragen för att gynna beståndet är av stor betydelse även ur ett globalare perspektiv. Säveån bedöms ha goda förutsättningar för en riklig naturlig produktion av laxungar. I synnerhet är de forsande och snabbt rinnande sträckorna som förekommer i ån är särskilt viktiga för lax, men även för öring och en rad andra arter som förekommer. För sin reproduktion och fortlevnad är havsvandrande arter som lax och öring beroende av ekologiskt funktionella vattensystem vilket innebär bland annat fria vandringsvägar såväl uppströms som nedströms, naturliga vattenförhållanden samt orörda strömvattensbiotoper med stor variation av block, sten och grus.

I Säveån mellan mynningen i Göta älv och utloppet från Sävelången vid Floda finns två Natura 2000-områden som tillsammans omfattar merparten av vattendragets rinnsträckor. Ån slingrar sig fram och är ömsom lugnflytande, ömsom strömmande och forsande. Stora delar av åns strandbrinkar har någon form av erosionsskydd, ofta av enklare slag. De översta delarna av Säveån, från Aspens utlopp genom Jonsered och Kåhög ner till Partille centrum, har störst andel goda till mycket goda reproduktionsområden för lax. Detta på grund av en större andel strömmande och forsande sträckor till skillnad från den nedersta delen av ån som är mer lugnflytande. I områdets översta delar finns också relativt rikligt med ädellövträd. Delar av gräsavinerna är betade av nötkreatur. Vid Aspens utlopp finns ett vattenkraftverk av strömfallstyp (Jonseredskraftverk). Förbi kraftverket går en ca 1 km lång naturlig fåra som har potential att producera rikligt med lax. Största delen av vattenflödet går dock igenom kraftverket och inte i naturfåran. Strax nedströms kraftverket finns också Jonseredskraftverket och Jonseredskommunens samhälle i anslutning till ån. Järnvägen (Västra stambanan) går relativt nära ån i detta område. Strax uppströms Partille centrum och ända ut till mynningen i Göta älv, omges ån till största delen av exploaterade områden. Denna nedersta sträcka är i första hand viktig som transportled och uppväxtområde för laxen. I Partille kommun finns främst småindustrier och handel. I Göteborgs kommun finns större industrier och Göteborgs VA-verk har en breddningsstation nära åns mynning i Göta älv. Värdefulla närmiljöer med både ädellövträd och/eller överhängande vide, sälg och al finns dock utmed större delen av ån ända ned till mynningen i Göta älv. Området är utsatt för ett ständigt och högt exploateringsstryck i form av strandnära bebyggelse, vägar och järnväg. Att få till en genomtänkt exploatering och en ekologiskt anpassad vattenkraft med fri fiskvandring samt en naturlig flödesregim utan

korttidsregleringar (medvetna eller omedvetna) är av stor vikt för områdets naturvärden.

Aspen

Sjön Aspen är belägen nedströms Lerums samhälle. Höjden över havet är 13,5 m och åsträckan till Göta älv är ca 13 km. Aspen är en mesotrof sjö med en areal på 5,0 km² och ett största djup på strax över 30 meter. Östra delen av sjön består av långgrunda stränder med vassbälten. I övrigt är det sparsam vegetation med mera glesa bestånd av vattenöverståndare, kortskotts- och flytbladsväxter.

Aspens tillrinningsområde består mestadels av skogs- och åkermark.

Vandringshinder i form av dämme finns uppströms, dämmet i utloppet är dock försett med laxtrappa. Norra sidan av Aspen utgörs av kraftiga branter bevuxna med ek och tall. Bäckdalen vid Aspenäs är nedskuren i lersediment och här finns en rik lundflora. Sluttningarna och ravinerna på Aspens sydsida är klädda med en artrik lövskog av främst ek och hassel. Kulturmarkerna kring Svartåbäcken vid Gullringsbo och vid Stålebo har stor betydelse för landskapsbilden. Aspen får anses som påverkad, främst beroende på reglering samt omfattande utsläpp från uppströms belägna avloppsreningsverk och industrier. Järn- och bilvägar och bebyggelse går ofta ned till stranden. Sjöns fiskfauna är till viss del förändrad genom nyinplanteringar och det finns idag en mängd olika fiskarter i sjön, bland annat bäcknejonöga, ål, lax, havsöring, insjööring, eventuellt regnbåge, siklöja, nors, gädda, abborre, gös och sik. Det finns även flera glacialmarina relikter som *Mysis relicta*, *Pontoporeia affinis* och *Limnocalanus macrurus*. Aspen utnyttjas för näringssök av flera fågelarter, bland annat storlom och fiskgjuse. På den norra sidan av sjön Aspen reser sig mäktiga bergsbranter ur vattnet. Stupen och sluttningarna är bevuxna med bl a ek, lind och tall. De kraftiga branterna bildar en fin inramning till sjön och en skarp kontrast till den lövskogsklädda sydöstra sidan av Aspen. Sluttningarna och ravinerna på Aspens sydsida är lövskogsklädda med främst ek och hassel men även en rad andra ädellövträd. På våren täcks marken av blommande vitsippor, svalört och vårlök. Längre fram kommer andra lundväxter, bland annat som lundstjärnblomma, springkorn, hässleklocka och brudborste

Säveån mellan Aspen och Sävelången

Säveådalen mellan sjöarna Aspen och Sävelången präglas av morän, finsediment samt ett par isälvsavlagringar som bildar dalbotten. I sedimenten har Säveån skurit ut en djup ravin med mestadels branta sidor. Ån, mellan Floda och Stenkullen, kännetecknas av en stor andel strömmande och forsande sträckor med omgivande, skogsbeklädda, kraftigt sluttande raviner som är relativt lite utsatta för exploatering. Ravinsidorna kläds av en lummig vegetation med mycket lövträd. Här finns de flesta svenska lövträd, dock dominerar klibbal, ek och asp. I området finns även ädellövskog med ett stort inslag av lind och lönn. I de gamla, idag delvis hävdade hagmarkerna och lundarna växer också en del grova ekar samt en mycket stor gran som är ett naturminne. Bland buskarna märks främst hassel, hägg, olvon och brakved. I buskvegetationen lever hasselmus och hasselnok. Utmed stora delar av ån finns en rik lundflora av bland annat storrans, ormbär och skogsbingel. Åns omväxlande lopp och den inramande lövvegetationen har gett förutsättningar för ett rikt fågelliv. De branta ravinerna med träd- och busköverhäng innebär bra förutsättningar för födosök samt lämpliga häckningslokaler för kungsfiskaren. I forsar och starkare

strömmande partier är strömstare och forsärla vanligt förekommande, likaså många arter av sångare. Lugnvattnen och dammarn är viktiga övervintringsplatser för bland annat gräsand, knipa, storskrak, knölsvan, sångsvan, kanadagås, smådopping. På vissa ställen flyter ån lugnt i breda fåror, på andra håll smalnar den av och bildar forsar. Utmed forssträckorna kan man se kvarnrester och murar till ålkistor som vittnar om hur vattnet nyttjades förr.

Anmärkningar: Värdekärnorna inom området är till största delen skyddade enligt 7 kap miljöbalken. Inom Natura 2000-områdena kan i princip alla nytillkommande avsiktliga åtgärder och verksamheter behöva prövas. Grunderna för områdenas Natura 2000-status sammanfaller med riksvärdena för riksintresseområdet.

Referenser:

- Appelqvist, T. 1986: Lövsöksinventering av Lerums kommun. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1986:5.
- Appelqvist, T & Envall K, 1986: Inventering av ädellövskog i Partille kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1986:1.
- Artportalen (augusti 2015) August Abrahamssons stiftelse. 1980: Nääs. Folder för turiständamål.
- Berg. G. 1976: Nääs - kort historik. Alingsås. 24 s.
- Lerums kommun och Länsstyrelsen. 1985: Program för kulturminnesvård. s 34-45.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2011. Genetisk kartläggning av lax i Göta älv med biflöden. Rapport 2011:50
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område SE0530085 Säveån
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område SE0520183 Säveån, nedre delen
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område SE0530070 Nääs ekhagar
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område SE0530127 Öijared
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1976: Natur i Älvsborgs län. s 366-372.
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1985: Naturvårdsprogram för sjöar och vattendrag. Lerums kommun.
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län, 1994: Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden.
- Olsson, Bo. 1981: Säveåreservatet, juli månad. Älvsborgs Natur 1:53-59
- Stenström, J. 1988: Ängar och hagar i Lerums kommun. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1996:4. Fiskeristyrelsen 1984: Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.
- Lindqvist, M. & Sjöstedt, O. 1997: Säveån. En naturinventering i Lerums kommun. Länsstyrelsen 1997:1.